

Aan de voorzitter en de leden van de
Vaste Commissie voor Sociale Zaken en
Werkgelegenheid in de
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Per e-mail aan: cie.szw@tweedekamer.nl

's-Gravenhage, 8 mei 2023
NvH/corsp/012

Betreft: Inbreng VCP Commissiedebat Kinderopvang 10 mei 2023

Geachte heer, mevrouw,

Ten behoeve van het Commissiedebat Kinderopvang brengt de VCP de opvattingen ten aanzien van het kinderopvangstelsel onder de aandacht bij de Vaste Kamercommissie SZW.

Breng de basis op orde

Voor veel werkende ouders zal het een teleurstelling zijn dat de stelselherziening kinderopvang is uitgesteld tot 2027 in plaats van 2025, maar de VCP had ook zorgen bij invoering in 2025. Er zijn grote personeelstekorten en de werkdruk in de kinder- en gastouderopvang is hoog. Dit zorgt nu al voor grote problemen, maar zou verder toenemen bij een stelselherziening waarbij de vraag toeneemt. Uit onderzoek van bureau I&O research¹, in opdracht van het ministerie van SZW, blijkt dat 22% van de werkende ouders die op een wachtlijst staan, minder zijn gaan werken vanwege een kind op de wachtlijst. Uit datzelfde onderzoek blijkt dat een vijfde van de ouders met formele kinderopvang de afgelopen drie maanden te maken heeft gehad met een (gedeeltelijke of tijdelijke) sluiting van de kinderopvang. Dit baart de VCP zorgen en heeft grote gevolgen voor werknemers. Het aanbod groeit niet en daalt zelfs al jaren in de gastouderopvang², terwijl veel ouders nu al worstelen met het vinden van een plek voor hun kind. Het komt steeds vaker voor dat deuren gesloten moeten worden of openingstijden worden beperkt omdat niet voldaan kan worden aan de personele bezetting. Of het heeft gevolgen voor de kwaliteit als de instelling openblijft, maar de bezetting niet op orde is. Kortom, werkende ouders kan nu niet worden geboden waar behoefte aan is, en medewerkers in de sector staan onder enorme druk.

De VCP hecht dan ook veel waarde aan een zorgvuldig proces in het kader van een stelselherziening en roept het kabinet op nu over te gaan tot investeringen om de basis op orde te brengen. Allereerst moeten de maximale uurprijzen weer in lijn worden gebracht met de daadwerkelijke kosten. Daarvoor is een reëel kostprijsonderzoek nodig. De SER heeft dit eerder ook al geadviseerd.³ Het deel boven de maximale uurprijs moeten ouders zelf financieren. Hierdoor wordt er een steeds groter deel van de rekening bij ouders neergelegd, waardoor de toegankelijkheid onder druk komt te staan met als risico verdere afname van de arbeidsparticipatie. Op verschillende plekken zijn de prijzen flink gestegen vanwege oplopende kosten. Daardoor komt ook de kwaliteit onder druk te staan omdat er steeds minder financiële middelen zijn om te innoveren en te investeren in kwaliteit. Ook goede arbeidsvoorwaarden zijn een belangrijke voorwaarde om het stelsel op orde te brengen. Tegelijkertijd is het nodig voortvarend aan de slag te gaan met de verdere uitwerking zodat invoering kan plaatsvinden zodra de basis op orde is.

Zorg voor een toegankelijk stelsel

De VCP is positief over een stelselherziening in de kinderopvang en de gastouderopvang. Er worden twee doelstellingen beschreven voor een stelselherziening, namelijk: het stelsel eenvoudiger en begrijpelijker maken voor ouders en het beter kunnen combineren van arbeid en zorg. De VCP onderschrijft deze doelstellingen volledig, waarbij ook de kansengelijkheid, de ontwikkeling van het kind en de kwaliteit van de kinderopvang en gastouderopvang belangrijke elementen zijn om rekening mee te houden bij een stelselherziening. Verder is het volgens de VCP van belang dat het stelsel

¹ Bureau I&O Research, Ervaringen met kinderopvang, oktober 2022.

² DUO, rapportage Landelijk Register Kinderopvang.

³ SER, Een kasrijke start voor alle kinderen, juni 2021.

toegankelijk is voor werkende ouders, dat er voldoende en divers aanbod is en ouders keuzevrijheid hebben bij het gebruik van kinderopvang of gastouderopvang.

De VCP vindt het positief dat de vergoeding kinderopvang (VKO) straks rechtstreeks wordt uitgekeerd aan de kinderopvangorganisaties en dat het kabinet de ambitie heeft om de voorschotsystematiek af te schaffen, zodat ouders niet meer geconfronteerd worden met hoge terugvorderingen. In de praktijk hebben veel ouders te maken met correcties achteraf. Dit levert veel onzekerheid op. De toeslagenaffaire heeft laten zien dat ouders ongelofelijk in de problemen kunnen komen met ongekende gevolgen. Ook het financieel toegankelijk maken van de kinderopvang en gastouderopvang is voor de VCP een belangrijk punt. Voor veel ouders is de opvang voor kinderen (te) duur, met name voor middeninkomens. Dit vormt een belemmering om meer uren opvang af te nemen en meer uren te werken. Netto blijft er vaak te weinig over als een ouder meer gaat werken waardoor andere keuzes worden gemaakt. Een stelselherziening met een vergoeding van 96% van de maximum uurprijs zorgt voor een verlaging van de marginale druk waardoor meer uren werken lonender wordt. Nu een stelselherziening wordt uitgesteld, worden werknemers langer geconfronteerd met hoge kosten en de huidige voorschotsystematiek. In de Kamerbrief van 26 april 2023⁴ staat dat er in twee stappen wordt toegegroeid naar het nieuwe financieringsstelsel via aanpassing van de vergoedingspercentages in het huidige stelsel. De VCP pleit ervoor hierbij rekening te houden met de positie van middeninkomens door in aanloop naar een nieuw financieringsstelsel flinke stappen te nemen om verlichting aan te brengen.

Financiële beheersbaarheid van het stelsel

In het nieuwe stelsel blijft het mogelijk om additionele kosten boven de maximum uurprijs in rekening te brengen bij ouders. In de Kamerbrief staat vermeld dat uit onderzoek blijkt dat aanbieders marktmacht kunnen hebben door schaarste aan kindplaatsen. In de Kamerbrief staat vermeld dat dit leidt tot een stijging in de uurprijzen, waardoor de toegankelijkheid van ouders in gevaar kan komen. De VCP vindt het goed dat onderzoek is gedaan naar mogelijke maatregelen en dat tariefregulering nader wordt verkend. Van belang is dat het stelsel toegankelijk is en dat maatregelen genomen worden wanneer dit onder druk komt te staan. Voorkomen moet worden dat ouders alsnog geconfronteerd worden met flinke eigen bijdragen. Tegelijkertijd moet ervoor gezorgd worden dat (nieuwe) aanbieders hierdoor niet afhaken wat gevolgen heeft voor het aanbod.

Vanwege het sterker subsidiëren waarschuwt SEO dat lokale marktmacht en andere marktimperfecties ertoe kunnen leiden dat grote aanbieders een deel van de subsidie via hogere prijzen (of lagere kwaliteit) omzetten in (over) winsten. De VCP vindt het van belang dat de toegankelijkheid, kwaliteit en continuïteit gewaarborgd worden. Als sprake is van (over)winsten en veel publieke middelen door organisaties worden onttrokken aan de sector, dan zijn er maatregelen nodig om dit tegen te gaan. Daarbij is behoud van voldoende en divers aanbod voor ouders van belang, zodat dit aansluit bij de wensen en behoeften.

Toegankelijkheid gastouderopvang onder druk

Naast kinderopvang heeft gastouderopvang een belangrijke functie in het stelsel van dagopvang voor kinderen. Zoals ook in het SER-advies⁵ is vermeld, biedt gastouderopvang flexibiliteit, extra van belang voor ouders die werkzaam zijn in beroepen met flexibele diensten, zoals in de zorg, bij de politie of brandweer, is het kleinschalige opvang en wordt het ook aangeboden in niet-stedelijke regio's waar minder vraag en aanbod van kinderopvang is. De VCP vindt het van belang dat ook de gastouderopvang toegankelijk is voor werknemers. Door verschillende maatregelen komt de gastouderopvang steeds verder onder druk te staan en dat terwijl het aanbod al jaren afneemt.⁶

Gastouders staan allereerst onder grote financiële druk. Het maximum uurtarief is al lange tijd niet meer in lijn met de daadwerkelijke kosten, maar daar komen nu de hoge energieprijzen en inflatie nog eens bij. Gastouders kunnen deze extra kosten fiscaal niet aftrekken, daar deze niet als bedrijfskosten worden gezien maar als privé kosten. Deels worden de kosten doorberekend waardoor werknemers die gebruik maken van gastouderopvang, hard worden geraakt, maar ook niet alle kosten worden doorberekend omdat gastouders zien dat veel ouders het moeilijk hebben met de hogere tarieven. Veel gastouders besluiten daarom om te stoppen. Op 1 januari 2019 waren er nog 27.881 gastouders, in januari 2023 zijn het er nog maar circa 18.000.⁷ Daarnaast wordt de instroom van gastouders bemoeilijkt door het opwerpen van drempels zoals oplopende leges, welke gemeenten in rekening brengen bij inschrijving in het Landelijk Register Kinderopvang (LRK) en de onzekerheid die invoering

⁴ Kamerbrief II, Voortgangsrapportage herziening financieringsstelsel kinderopvang, 26 april 2023.

⁵ SER, Een kasrijke start voor alle kinderen, juni 2021.

⁶ DUO, rapportage Landelijk Register Kinderopvang.

⁷ DUO, rapportage Landelijk Register Kinderopvang.

van de nieuwe Omgevingswet met zich meebrengt. Gastouders worden op verschillende manieren hard geraakt waardoor steeds meer gastouders genoodzaakt zijn om te stoppen en de instroom beperkt is waardoor het aanbod afneemt en de toegankelijkheid verder onder druk komt te staan. Voor werkende ouders is gastouderopvang, naast kinderopvang, van groot belang. De VCP roept dan ook op om te investeren om het aanbod op orde te brengen en de toegankelijkheid te waarborgen. Verder vraagt de VCP aandacht om bij de verdere uitwerking van de stelselherziening rekening te houden met het verschil van inrichting tussen de kinderopvang en de gastouderopvang, waarbij er naast de gastouder een gastouderbureau is.

Zorg voor een stabiel stelsel

De afgelopen jaren hebben we gezien dat het kinderopvangstelsel gebukt ging onder de conjuncturele schommelingen en er meermaals is bezuinigd. Veel medewerkers hebben de sector verlaten en zijn ergens anders aan de slag gegaan, zeker gezien de krapte op de arbeidsmarkt. De conjunctuurgevoeligheid van de sector is een risico voor vraaguitval. Dat heeft ook gevolgen gehad voor het imago om te werken in de sector. De VCP pleit dan ook voor stabiel overheidsbeleid, zonder grote invloeden vanwege conjunctuurschommelingen, om te komen tot een stelsel waarbij de continuïteit en toegankelijkheid gewaarborgd zijn.

Wij vragen u onze punten tijdens het commissieoverleg mee te nemen. Uiteraard zijn wij te allen tijde bereid de inhoud van deze brief nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Nic van Holstein
voorzitter Vakcentrale voor Professionals

cc: Griffier Vaste Commissie Tweede Kamer voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid